

Gheorghe MUNTEANU, Ionuț TĂNASE

GEORGE MOROIANU – APOSTOLUL UNIRII TUTUROR ROMÂNILOR

Ilustra personalitate a văzut lumina zilei la 22 iulie 1870, în Satulung – Săcele. Primele studii le-a efectuat în localitatea natală, după care a urmat Școala Comercială din Brașov.¹ Între 1889 și 1892 urmează Institutul Superior de Comerț din Anvers, iar între 1892 și 1895, Școala Liberă de Științe Politice din Paris. După doi ani, în 1897, obține doctoratul în științe economice și financiare în cadrul Universității din Tübingen, cu teza *La loi agraire de 1864 et l'état du paysan en Roumanie*.

Activitatea profesională și-a desfășurat-o sub diferite ipostaze. Un tablou cronologic al acesteia poate fi zugrăvit astfel: din 1898 activează la Ministerul de Industrie și Comerț din Țară, între 1907 și 1909 este atașat cu probleme economice pe lângă Consulatul General din Londra, iar din aprilie 1908 devine consul al României la Londra. În perioada 1909-1916 este atașat comercial al României pentru Germania, Austro-Ungaria și Italia, cu sediul la Viena. De asemenea, în 1913-1914 ocupă aceeași funcție pentru Elveția, iar în 1917 este atașat comercial al României în Rusia, cu reședința la Odessa.²

În cele ce urmează ne-am propus să ne concentrăm atenția în special asupra activității sale politice, care a avut drept obiectiv unirea tuturor românilor într-un singur stat. Aflat la Anvers, în 1891, înființează o secție a Ligii Culturale a tuturor românilor. În calitate de președinte al acestei secții publică articole în ziare precum: „L'Indépendance Belge“, „La Réforme“ și „Le Précurseur“. În acest timp el intră în contact cu personalități publicistice de la ziarele belgiene mai sus amintite, precum Georges Lorrain sau Louis de Keymeuleau. La 23 decembrie 1891 trimite o telegramă din partea Ligii la Roma, unde se desfășura Conferința interparlamentară europeană, în cadrul căreia deputații italieni – printre care și Menotti Garibaldi, fiul marelui patriot Giuseppe Garibaldi – au apărut și susținut cauza românilor asupriți din Austro-Ungaria.

În 1892 apare „Replica“ studenților români de la universitățile din Cluj, Budapesta, Viena și Graz, acest memoriu avându-l drept principal autor pe Aurel C. Popovici.³ George Moroianu s-a aflat în mijlocul acțiunii de difuzare a celebrei „Replici“, la sugestia sa fiind tradusă și în limba engleză, pe lângă traducerile în franceză, italiană și germană deja existente. Traducătorul găsit de Moroianu a fost Mary Adams, o distinsă și cultă profesoară din Anvers, care dădea studenților români lecții de engleză. Tipărirea s-a făcut tot la Anvers, iar un exemplar a fost trimis lui W. E. Gladstone, lider al Partidului Laburist, prim-ministru al Regatului Unit al Marii Britanii de patru ori (ultima dată între 18 august 1892 și 3 martie 1894), care va remite mulțumiri pentru „Replică“.

În octombrie 1892 George Moroianu va fi ales președinte al secției din Paris a Ligii Culturale, în locul lui Stroe Brătianu, decedat. În capitala Franței a colaborat la ziarele franceze „La République Française“ și „La Justice“. În iunie 1893, la Montpellier, Moroianu susține o conferință despre aspirațiile românilor din Transilvania. Aflat într-o călătorie la Londra, în vederea prezentării mișcării memorandiste, este primit, în ianuarie 1894, de prim-ministrul britanic, lordul Gladstone.⁴

¹ *** *Cărturari brașoveni (sec. XV-XX). Ghid bibliografic*, Brașov, 1972, p. 147.

² *Ibidem*.

³ George Moroianu, *Luptele de emancipare ale românilor din Ardeal în lumina europeană*, în „Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul. 1918-1928“, București, Editura Cartea Națională, 1929, vol. III, p. 14.

⁴ Idem, *Les luttes des Roumains transylvains pour la liberté et l'opinion européenne*, Paris, 1933, p. 72

Tot în această lună lordul E. G. Fitzmaurice, diplomat și om politic, îi acorda un interviu în care condamna „politica strâmtă și egoistă a ungarilor față de români și față de celelalte naționalități nemaghiare din Ungaria“, publicat la 22 ianuarie 1894 în „L'Indépendance Belge“.⁵ În Regatul britanic Moroianu este primit și de lordul James Boyce, ministru de externe și fost ambasador al Angliei în S.U.A., care, ca bun cunoscător al realităților românești, și-a exprimat, în cadrul întrevederii, părerea că tactica pasivistă a P.N.R. nu este cea mai potrivită pentru ca românii ardeleni să-și obțină drepturile politice și naționale. La 5 martie 1894 Colegiul St. John's din Oxford organizează un miting de susținere a luptei naționale a românilor ardeleni. În timpul celebrului proces al memorandiștilor, 7-25 mai 1894, George Moroianu organizează, la Paris, un miting la care participă trei mii de persoane, miting prezidat de prof. Ernest Lavisse, membru al Academiei Franceze, care își exprimă solidaritatea cu memorandiștii.⁶

Tot în această perioadă George Moroianu a fost corespondent de presă al mai multor ziare din Franța, organizând – alături de alți membri ai Ligii de la Paris, precum Ovid Densusianu sau Mihai Ianculescu – un birou de informare cât mai complet spre a întregi în acest fel datele furnizate diverselor agenții diplomatice. În iunie 1894 – mutat în casa profesorului său de științe politice, Anatole Reroy Beaulieu –, în cadrul unei reuniuni numeroase, cere participanților susținere în lupta de eliberare națională a românilor ardeleni, dând detalii despre desfășurarea procesului.

În luna august a anului următor, cu prilejul Congresului Naționalităților din Imperiul Austro-Ungar, desfășurat la Buda, trimite politicienilor din vestul Europei informații cu privire la lucrările congresului, prilej cu care evocă din nou situația românilor transilvăneni.

Un moment important în activitatea sa – pentru ca problema Transilvaniei să devină o problemă europeană – este reprezentat de acțiunile din august 1897, din timpul Conferinței inter-parlamentare de la Bruxelles. Astfel, Moroianu susține faptul că liberalismul și constituționalismul unguresc sunt fațete ale demagogiei politice, iar românii nu sunt reprezentați în număr proporțional în parlament, având în vedere că erau majoritari în Transilvania.

Între 1907 și 1909 George Moroianu este diplomat la Londra, unde urmărește să atragă de partea cauzei sale importante personalități politice și culturale – cum ar fi istoricul J. Watson sau ziaristul W. Steed de la „Times“⁷, care vor publica articole în sprijinul românilor. În timpul Primului Război Mondial, aflat la Odessa în calitate de consul comercial al României, alături de Ion Nistor și alți intelectuali ardeleni refugiați în Rusia, a solicitat prim-ministrului I. I. C. Brătianu trimiterea în Occident a unor oameni de cultură în vederea atragerii mai multor personalități de partea cauzei românești.

În mai 1918 ajunge din nou la Londra, unde își reia activitatea în cadrul Departamentului de propagandă, ca atașat al Ministerului de Externe englez pentru problemele românilor și, în special, pentru teritoriile românești din monarhia bicefală. Totodată el își reia întrevederile cu influentele personalități ale statelor Antantei. De la Londra Moroianu s-a îndreptat spre Paris, unde va fi ales membru al Consiliului Național al Unității Române. Aici va colabora la ziarul „La Roumanie“, condus de Take Ionescu, din redacția căruia mai făceau parte Octavian Goga, părintele Vasile Lucaciu și Nicolae Titulescu. Un rol important al acestui Consiliu a fost pregătirea materialelor

⁵ Idem, *loc. cit.*, p. 16.

⁶ Mircea Băltescu, *George Moroianu și făurirea statului național român unitar*, în „Cumidava“, IV, 1970, p. 238.

⁷ *Ibidem*, p. 239.

necesare Conferinței de pace de la Paris, prin care să se pună în evidență și să se argumenteze documentat drepturile și interesele poporului român.

Meritele sale în acțiunea propagandistică din străinătate pentru dreptatea cauzei românești l-au impus în conștiința contemporanilor. Ca o recunoaștere a eforturilor sale, Marele Sfat Național l-a numit secretar general al Afacerilor Externe în Consiliul Dirigent al Transilvaniei (iunie 1919-aprilie 1920).⁸ Din 1921 până în 1938 a fost profesor de economie politică la Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj, al cărei rector a fost între 1929 și 1936. De asemenea, el a fondat revista „Observatorul social-economic“, care a apărut între 1931 și 1947.⁹

Încheiem schița de portret cu aprecierea marelui ziarist W. Steed din prefața celei mai importante lucrări a ilustrului săcelean, *La lutte des Roumains transylvains pour la liberté et l'opinion européenne* (Paris, 1933): „Activitatea pe care a desfășurat-o domnul Moroianu în Franța, în Belgia și în Anglia pentru a-i face pe oamenii de stat și publicul european să înțeleagă situația compatrioților săi a fost demnă de un apostol“.

⁸ Victor Jinga, *Viața și activitatea profesorului George Moroianu*, în „Observatorul social-economic“, Brașov, anul XII, (seria a II-a), 1-2-3, ianuarie-iulie, 1945.

⁹ Ion Vlad, *Cărturari brașoveni pentru Marea Unire*, Brașov, Editura Aviației și Apărării Antiaeriene „Henri Coandă“, 1999, p. 97.